

SUBJECT : SANSKRIT

CHAPTER NO: 1

CHAPTER NAME: SUCHIPARYABARANAM

PPT-4

CHANGING YOUR TOMORROW

Website: www.odmegroup.org
Email: info@odmps.org

Toll Free: **1800 120 2316**
Sishu Vihar, Infocity Road, Patia, Bhubaneswar- 751024

शुचिपर्यावरणम्

Expected Learning Outcome

- १ . छात्राणाम् मनसि प्रकृतेः सुन्दरतायाः सम्बन्धे ज्ञानवर्धनम् ।
- २ . आधुनिक सहायताया वर्जनम् ।

पूर्वपाठस्य आलोचना (Recapitulation)

- १ . कलरव शब्दस्य अर्थं किम् ?
- २ . नवमालिका किदृशी ?
- ३ . कुछ क्षणमपि सञ्चरणम् ?

अयि चल बन्धो ! खगकुलकलरव गुञ्जितवनदेशम् ।

पुर-कलरव सम्भाभितजनेभ्यो धृतसुखसन्देशम् ॥

चाकचिक्यजालं नो कुर्याज्जीवितरसहरणम् । शुचि... ॥

प्रकृतिप्रत्ययोः विभाजनम् -

पदानि	-	प्रकृतिः (धातु) + प्रत्ययः
गुञ्जितम्	-	गुञ् + क्त
सम्भूमित	-	सम् + भ्म् + क्त
धृत	-	धृ + क्त
जीवित	-	जीव् + क्त

समासो विग्रहो वा -

पदानि - समास-विग्रहः

खगकुलकलरवम् - खगानाम् कुलम् तेषां कलरवकत

गुञ्जितवनदेशम् - गुञ्जितम् बनदेशम्

वनेशकम् - वनस्य देशम्

पूर-कलरवम् - पुराणाम् / पुरस्य कलरवम्

पर्यायलेखनम्

पदानि

मित्र!

पक्षी

नगर-कोलाहल

जगमगवातावरणम्

जीवनम्

पर्यायपदानि

बन्धो!

खगः

पुर-कलरव

चाकचिक्यजालम्

जीवितम्

प्रस्तरतले लतातरुगुल्मा नो भवन्तु पिष्टाः ।

पाषाणी सभ्यता निसर्गे स्यान्न समाविष्टा ॥

मानवाय जीवनं कामये नो जीवन्मरणम् ॥ शुचि...॥

सन्धिः विच्छेदो वा –

पदानि

लतातरुगुल्मा नो भवन्तु -

स्यान्न

सन्धि-विच्छेदः

लतातरुगुल्माः + न + भवन्तु

- स्यात् + न

प्रकृतिप्रत्ययोः विभाजनम्—

पदानि		प्रकृतिः	+	प्रत्ययः
पिष्टाः	—	पिष्	+	क्त
पाषाणी	—	पाषाण	+	डीप्
सभ्यता	—	सभ्य	+	तल्
समाविष्टा	—	सम् + आ	+	विश् + क्त + टाप्
मरणम्	—	मृ	+	ल्युट्

समासो विग्रहो वा—

पदानि	—	समास-विग्रहः
प्रस्तरतले	—	प्रस्तरस्य तले
लतातरुगुल्माः	—	लताः च तरवः च गुल्माः च
पाषाणसभ्यता	—	पाषाणी सभ्यता
मानवजीवनम्	—	मानवाय जीवनम्
जीवन्मरणम्	—	जीवतः मरणम्

गृहकर्म :

पञ्च पर्यायवाची पञ्चविपर्याय शब्दान् लिखत ।

ODM EDUCATIONAL GROUP

